

S ACANTem o duchovní hudbě

Rozhovor se sbormistryní souboru ACANT Mgr. Terezií Minářovou je první z rozhovorů s významnými sbormistry. Nezvolili jsme ji proto, že by byla ze všech nejzasloužilejší, nebo že by ACANT byl uznávaným arbitrem elegantiarum naší duchovně-hudební scény, ale proto, že soubor působí při Katolické teologické fakultě UK. Tedy kde jinde bychom mohli položit prst na tep doby a zjistit, jak je to s hudební formací těch, které fakulta připravuje pro kvalifikované působení v pastoraci.

proměnilo složení zpěváků a případně repertoár?

V roce 2006 jsem dokončovala studia sbormistrovství chrámové hudby, a tak jsem byla nadšena myšlenkou založit na KTF UK sbor, který by se primárně zaměřil na interpretaci duchovní hudby. Proto jsem také navrhla název předmě-

tu Duchovní hudba ve sborové praxi, o němž jsem se domnívala, že by mohl zaujmout studenty oboru teologie i dějin křesťanského umění. Počáteční skupinka asi deseti nadšenců byla muzikální a projevovala opravdový zájem, takže vybudovala sboru dobré renomé a rozvinuly se mezi námi přátelské vztahy. Stále jsme se však potýkali s nedostatečným obsazením některých hlasových skupin, což pominulo, až když se sbor otevřel i studentům z jiných fakult UK. Ti si v rámci kreditního systému mohou tento předmět také zapsat. Vzhledem k finančním problémům, se kterými se fakulta stejně jako celé vysoké školství potýká, mohl být sbor jako předmět otevřen pouze díky podpoře několika osvěcených pedagogů: dr. Eliáše, prof. Rethmanna a doc. Ryškové.

Sleduji váš pestrý koncertní program, zpíváte na větších přehlídkách i na komorních akcích, vernisážích... Jak vybíráte místa, kde budete koncertovat – máte dramaturga-managera nebo se domlouváte všichni společně podle toho, co se komu „naskytne“?

Vedle duchovního repertoáru, ve kterém nechybějí afroamerické spirituály, africké duchovní i židovské písně, jsem občas začlenila také zajímavé světské skladby, a tak se sbor stal široce použitelným pro téměř všechny druhy zmíněných akcí včetně zpívání na mších. Některé koncerty dojednávám manažer sboru Ivan Minář, který také spravuje webové stránky, někdy nás zájemci osloví právě díky nim,

Poprvé jsem slyšela pěvecký sbor ACANT v Praze na SpiritualFestu 2007, naposledy letos v červnu ve Velvarech v kostele svaté Kateřiny Sienské na setkání přátel drobných sakrálních památek. Jak soubor vznikl a proč právě při Katolické teologické fakultě UK v Praze? Na Spiritual Festu 2005 mě jeho tvůrce Marek Šlechta představil Ivanu Minářovi, studentu KTF UK, který sháněl někoho, kdo by mohl na fakultě vytvořit a vést pěvecký sbor. To se uskutečnilo o rok později. Vznik sboru byl však podmíněn zájmem studentů a podporou proděkan-ky doc. Ryškové, která navrhla dát sboru statut předmětu.

S jakou myšlenkou jste sbor zakládala a jak se za téměř tři roky existence

jindy nás kontaktují naši známí nebo lidé, kteří nás již někde slyšeli.

Duchovní hudbu lze dobře provozovat koncertně, velmi by mě ale zajímala vaše praxe liturgická. Účastníte se jako sbor pravidelně bohoslužeb v některé farnosti?

Nejraději zpíváme v kostelech, a to jak koncertně, tak i na mších. Odpovídá to zaměření sboru a také mnohé duchovní skladby počítají s chrámovou akustikou. Pravidelně zpíváme pouze na fakultních studentských mších včetně slavnostních Veni sancte a Te Deum na začátku a na

jen blíží, např. rock nebo kytarové brnkání na velmi nízké úrovni apod. (Nic proti dobře nacvičenému zpěvu s kytarou zejména na studentských mších!) To pramení především z toho, že se kněží v průběhu celého studia neseznamují s duchovní hudbou ani teoreticky, ani prakticky. Nejsou nebo nebyvají cvičeni ve zpěvu, ať už liturgickým, neřku-li v gregoriánském chorálu, žádný takový předmět se alespoň na pražské KTF nevyučuje. Tak také nevědí, že to nejde samo od sebe, že vše i kvalitní zpěv stojí úsilí a dlouhodobý trénink a v konečném důsledku bývá někdy pěvecký výkon celebranta spíše

Stejně opomíjena je i literatura, na KTF UK existuje jediný předmět tohoto druhu pod vedením doc. Meda. Tyto předměty jsou vynechány údajně z finančních důvodů v akreditačních spisech všech tří oborů. Zájem bohužel chybí nejen ze strany vedení fakulty, ale i studentů. Vysoce hodnotný seminář dr. Davida Ebena, ceněného i v evropském kontextu, je bohužel málo navštěvovaný, a to i studenty bohosloví. Zpočátku jsem se domnívala, že je zaujme můj volitelný předmět a že budu pomáhat budoucím kněžím k získání či zlepšení pěveckých dovedností. Přihlásil se nezávazně jeden, který chodil asi dva měsíce pouze na rozezpívání. Vedení semináře tyto aktivity nepodporuje.

konci akademického roku. Příležitostně zpíváme na požádání některé farnosti nebo při slavnostních příležitostech, jako jsou svatby, křty a zádušní mše.

Rozmlouváme pro zpravodaj Psalterium, který se dlouhodobě zabývá stavem duchovní hudby v Čechách. Výsledky nejsou příliš lichotivé, úroveň lidového zpěvu klesá, bohužel i úroveň zpěvu kněží. Máte také podobnou zkušenost – a kde vidíte příčiny tohoto stavu?

Předně není dostatek schopných varhaníků a sbormistrů s patřičným vzděláním, a když už jsou, nejsou finance na jejich ohodnocení, a to ani ve velkých městech. Stále se automaticky počítá s tím, že je to služba Bohu a církvi za „zaplatpánbůh“. (Někdy bohužel ani k němu nedojde.) Kantorský handicap tak od dob Jakuba Jana Ryby evidentně stále přetrvává. Další důvod je i v tom, že málokdo z kněží se orientuje v duchovní hudbě, někteří vnucují zastaralé názory, jiní zase nekriticky povolují vše, co se duchovnu

než k boží chvále k pláči. Další příčiny shledávám v menším zájmu veřejnosti o liturgii, víru a kulturní hodnoty. Sbory a vůbec hudba se potýkají s nedostatkem pozornosti i financí. Mnohonásobně více finančních prostředků se v dnešní společnosti dává např. do sportu.

Pěvecký sbor ACANT vznikl při pražské katolické teologické fakultě. Váš předmět „Duchovní hudba ve sborové praxi“ při katedře pastorálních oborů a právních věd je veden jako „cvičení“, pro studenty oboru dějiny křesťanského umění a studenty teologie patří mezi ostatní volitelné předměty. Podle rozpisu předmětů na internetových stránkách vyučuje David Eben v letním semestru gregoriánský chorál. A to je vše?

Máte pravdu, to je vše. Logicky vzato do křesťanského umění spadá, a to významně, i duchovní hudba, její dějiny, vývoj, druhy a současnost. Ze studia je však záměrně eliminována. V oborech teologie i náboženské nauky je situace podobná.

Ve studijním plánu KTF už delší dobu chybí podobný předmět jako liturgická hudba v teorii a v praxi. V knihovně bylo zrušeno hudební oddělení. Možná se na dějiny duchovní hudby bude pamatovat při nově koncipovaném oboru dějiny evropské kultury. Přitom v Olomouci na Cyrilometodějské teologické fakultě se vyučují dějiny hudby a zpěvu v liturgii. Proč jsme v Čechách ke zpěvu tak skoupí?

Rčení „Co Čech, to muzikant“ už dávno neplatí. Hudebnost je zakořeněna, není však rozvíjena, a to ani na této fakultě. Máte pravdu – tento předmět chybí a bude chybět i nadále. Obor Dějiny evropské kultury podle posledních informací nebudou obohaceny o hudební předměty, mají tudíž z tohoto hlediska podobnou koncepci jako Dějiny křesťanského umění v současnosti.

Jsou různé názory na vhodnost liturgické hudby při mši svaté – někdo je zastáncem gregoriánského chorálu, jiný Palestriny, někdo má radši figurálku a sbory, jiný zas varhany doprovázející zpěv lidu a někteří nedají dopustit na kytarové mše. Jak vy osobně nejsilněji prožíváte liturgickou hudbu, co je vám nejbližší?

Když někdo zpívá (duchovní písně), dvakrát se modlí – to skutečně platí. Gregoriánský chorál je v tom případě modlitba na třetí. Ovšem musí být kvalitně proveden a je vhodný pro latinskou slouženou liturgie nebo liturgii slouženou v úzkém okruhu zájemců (např. mnichů či vzdělavců). Málokdo uspěje v prosazování chorálu na vesnici. Proto si myslím, že vhodný může být každý ze zmíněných druhů hudby, je-li proveden kvalitně a je-li vhodný k dané příležitosti s cílem oslavit Boha. Hudba by měla vyjadřovat radost z víry, chválu boží, ale dát i prostor k modlitbě a meditaci. Studenti budou spíše inklinovat ke kytarovým mším, střední a starší generaci potěší na vesnické pouti u lesní kapličky spíše Ejhle oltář hraný dechovou hudbou. Mělo by to být uzpůsobeno lidem, kteří na danou

mši chodí, aby se jí mohli (alespoň zčásti) účastnit zpěvem. Jsou totiž nedílnou součástí liturgie a s tím by se mělo počítat. Figurálka a Palestrina tedy ano, ale podle mého názoru ne na každé mši a ne při celém jejím průběhu.

Jak se podle vás může uplatnit hudba v pastoraci?

Už jezuité zjistili, že hudba je velice silným magnetem pro mnoho lidí. Je to výjimečně vhodný prostředek k evangelizaci. Znáám několik mladých kněží, kteří jsou vynikajícími hudebníky a na poli pastorace i díky tomu slaví značné úspěchy. Ať už jde o přitážení mládeže pomocí hry na kytaru, varhany nebo housle, tak i o založení sboru, hudebního kvarteta, farních hudebních večerů, meditací s hudbou nebo jen o diskusi o hudbě a poslechu. V každém případě by mělo jít o rozvíjení a podporu všech hudebních aktivit v rámci farnosti.

Vraťme se k ACANTu. Na tříkrálovém koncertu v Praze-Ďáblicích jste vystoupili se skladbou Missa de opera Bohemica – českou vánoční mší neznámého autora z roku 1780, kterou na kůru pelhřimovského kostela objevil skladatel Stanislav Novotný. Bylo to její první provedení? Zařadili jste ji do svého stálého repertoaru, kdy ji budeme moci ještě slyšet?

Nebylo to její první provedení v veřejnosti, to náleželo sboru ČVUT v Zrcadlové síni Klementina v roce 1990 za doprovodu členů symfonického orchestru Českého rozhlasu a o rok později na vánočním koncertě tohoto sboru v německém Hanoveru. Letos se ji chystáme dovézt do jejího rodiště na Vysočinu a do okolních měst a možná zazní i v Praze. Zájemci se příslušné informace včas dozví na našich webových stránkách <http://www.ktf.cuni.cz/KTF-413.html>

20. století bylo v mnohém přelomové také v duchovní hudbě - připomeneme skladby Messiaena, Honnegera.

Pendereckého, Francka, Poulenca. Sledujete také českou moderní duchovní hudbu – skladby současných autorů např. Petra Ebena, Zdeňka Lukáše, Jana Bernátka, Jana Fily, Petra Chaloupského a jiných? Zaujala vás natolik, že jste je zařadila do repertoaru sboru?

Ano, vybírám drobnější kvalitní skladby od některých uvedených autorů, které jsou v našich interpretačních možnostech. Proto na repertoaru najdete např. některá díla Ebenova, Lukášova, Tučapského, Fialy, Gorazda Krušiny, O.Praema a Poulenca. Lze se skrze ně pohroužit do hloubky vyjádření textů a hodně se na nich naučit.

Na závěr něco osobnějšího: zaujalo mne gesto vašich rukou a celkový výraz při dirigování, také vřelost, která je téměř hmatatelná mezi vámi a zpěváky a zpěvačkami ACANTu. Jaké je vaše sbormistrovské a zpěvácké školení, kde jste studovala a kdo byl nebo případně je Vaším sbormistrovským vzorem?

Při několika příležitostech jsem byla postavena před sbor a postupně mi došlo, že by mě to bavilo. Asi pět let jsem vedla křesťanskou folkovou kapelu, posléze pěvecký kvartet a od dětství zpívala v mnoha sborech. Základy sbormistrovství byly položeny doc. Wimrem na Pedagogické fakultě ZČU v Plzni, kde jsem studovala obor ČJ-HV pro SŠ. Posléze jsem přešla do Prahy na doktorské studium Hudební teorie a pedagogika a zároveň bakalářské studium Sborníctví chrámové hudby na Týnské škole Collegium Marianum, oboje na Pedagogické fakultě UK v Praze. V dirigování jsme byli vedeni kapacitami ve svém oboru - prof. Jiřím Kolářem, Mgr. Markem Štrynclem a dr. Davidem Ebenem (gregoriánský chorál). Cílem ovšem není kopírovat někoho, ale najít si svůj styl, který odpovídá požadavkům sboru, popř. orchestru. Ovšem i tato dovednost se v průběhu života vyvíjí. Co se týče vztahů ve sboru, jsou velmi kamarádské, někdy přátelské až rodinné. Jsem zastáncí rozumné míry demokracie, ovšem jsou oblasti, které plně závisí na sbormistrovi, jeho zodpovědnosti a rozhodnutí je tedy čistě na něm. Máme radost, že můžeme sdílet a předávat poselství duchovní hudby a radosti v ní ukryté našim posluchačům.

Chtěla byste ještě něco doplnit?

Podobnost mezi mým příjmením a příjmením našeho manažera není vůbec náhodná.

Děkuji Vám za rozhovor a přeji Vám i ACANTu citlivé a naladěné posluchače!

Jarmila Štögrová

Vážení čtenáři,

prázdniny jsou na krku, mnoho chrámových hudebníků se pohrouží do letního spánku s očekáváním druhé poloviny sezóny, která začíná pro některé slavností Nanebevzetí Panny Marie, pro jiné až se školním rokem. Bez možnosti „dát si voraz“ jsou jen varhaníci, i o prázdninách se na varhany heaje. Nezahálí ani Společnost pro duchovní hudbu. Po dlouhém zvažování možností a sil jsme se do dalšího ročníku Svatováclavských slavností přece jen pustili, takže realizační týmy Convivia (ještě je pár posledních volných míst – www.convivium.cz) a SVS pracují naplno.

Úvodním rozhovorem doplněným úryvkem z Národního rámcového programu kněžské formace se dotýkáme vzdělání našich kněží v oblasti liturgické hudby. Kousnout je občas potřeba i do jablka nedobrého. Jen doufáme, že v tomto případě je to jablko nikoli přezrálé, ale naopak nezrálé.

Duchově-hudební jaro bylo bohaté. Proto v předprázdninovém čísle Psalteria dominují informace o tom, co bylo, včetně dojmů redaktorky Jarmily Štögrové z hudební složky Noci kostelů v Brně. Vracíme se opět trochu k sémiotice, snad podané čtivou formou. Podle mého názoru totiž neškodí klást si čas od času otázku, proč děláme to, co děláme, respektive přesněji, proč děláme právě to, co děláme, a ne něco jiného, a co vlastně to, co děláme, znamená, znamená-li to vůbec něco.

Toto číslo obsahuje rovněž jako zvláštní přílohu Hudební pbcasník plzeňské diecéze. Je to pokus jednak pomoci plzeňským kolegům proniknout do „celostátních médií“, jednak pokus Psalteria proniknout do regionů. Najdou se v ostatních diecésích stejně odvážní nadšenci, kteří by připravili něco obdobného?

Stále nás trápí relativně nízký počet předplatitelů Psalteria. Odhadujeme, že potenciálních zájemců je asi dvojnásobek proti počtu abonentů. Není to ani tak problém ekonomický, vždyť rosáhlým skupinám (členům SDH, členům jednoty Musica sacra a předplatitelům časopisu Varhaník zasíláme Psalterium zdarma), ale spíše společenský a pocitový. Je příjemné vědět, že v Klatovech máme čtenáře tři a užitečné vědět, že v Benešově žádného. Proto, prosím, truste kolem sebe moudra a dodávejte „to jsem četl v Psalteriu“, „Kde?“ „No přece v Psalteriu! Jak to, že to ještě neodebíráš?“

Jinak přeji všem pozhnané prázdniny a na konci srpna nashledanou.

Jiri! Klub

Stalo se a stane

Milé čtenářky a milí čtenáři,

při přípravě této rubriky mi působí radost, že každým rokem nacházím v seznamu oslavenců jména, jejichž narozeniny si nevzpomínám, že bychom v minulém roce na těchto stránkách zmiňovali. V polovině případů se sice ukáže, že příčinou tohoto utěšeného stavu je jen moje skleróza, ale druhá půlka je skutečná: přibývají nám noví členové a předplatitelé. Takže zdravím touto cestou především ty oslavence, jimž mám tu čest jménem nás všech poblahopřát poprvé.

Jak už jsem připomněl před rokem, právě společenská rubrika, byť rozsahem malá, je jedním z hlavních prvků, který dává časopisu jeho lidskou tvář a který Psalterium odlišuje od striktně odborného časopisu o duchovní hudbě. To, že se na této stránce jednou za rok objeví jméno každého člena SDH, považuji jen za minimum toho, co lze pro propojení chrámových hudebníků a vyjádření úcty k jejich práci udělat. Škoda, že se asi nikdy všichni dohromady nepotkáme – to by byla, panečku, akce!

Nicméně od slov k činům (v tomto případě opět ke slovům): do příštího vydání Zpravodaje zpíváme na dálku Živijó především těm s kulatými narozeninami – Jan Baťa, Jaromír Pospíchal a Radek Rejšek.

Polokulatiny oslaví Markéta Gabrielová, Kateřina Maýrová, Monika Melcová, Mariana Weberová, Viktor Moravec a Václav Uhlíř.

Nekulaté narozeniny pak oslavují sestry – kůrovkyně Radka Bubová, Eva Flachowsky, Eva Geyerová, Hana Havelková, Drahomíra Chvátalová Matznerová, Dagmar Jeřábková, Veronika Korejsová, Tereza Rinešová, Hana Ryšavá (Kaslová), Pavla Semerádová, Kateřina Schmidtová, Sabina Schroeter-Brauss, Miloslava Šmolíková, Dagmar

Štefancová, Jana Táborská a Marie Válková, stejně jako kůrovci Vít Aschenbrenner, Pavel Barbořák, Jan J. Beneš, Tomáš Čechal, Martin Černík, Jan Maria Dobrodinský, Marek Franěk, Jiří Hrubý, Pavel Hřebeč, Robert Hugo, Pavel Kudelásek, Jiří Kuchválek, Jan Kupka, Josef Lebeda, Josef Lecián, Václav Michálek, Lukáš Peška, Pavel Pešta, Václav Peter, Zdeněk Petráň, P. Oldřich Prachař, Karel Prokop, František Reichel, Jan Staněk, Josef Stolař, Čeněk Svoboda, Zbyněk Štěpánek, Michal Vajda, Pavel Verner a Jiří Vosáhlo.

Kristova léta tentokrát slaví žena - Blanka Žočková.

Polokulatiny bude slavit mj. českobudějovický světicí biskup Pavel Posád.

Z dalších osobností ze druhého břehu života se pro život časný či věčný v následujícím období narodili: Maurice Duruflé († 16. 6. 1986), Igor Stravinský (*17. 6. 1882), J. V. A. Stamice (*19. 6. 1717), Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic (†21. 6. 1621), Georg Ph. Telemann (†25. 6. 1767), Bohuslav M. Černohorský (†1. 7. 1742), J. S. Bach (†28. 7. 1750) a stejného dne roku 1741 + Antonio Vivaldi, první předseda SDH Jan Hanuš (†30. 7. 2004), Ferenc Liszt (†31. 7. 1886), Miroslav Venhoda (*4. 8. 1915), Otto A. Tichý (*14. 8. 1890), Zdeněk Lukáš (*21. 8. 1928), Johann Michael Haydn (*14. 9. 1737; †10. 8. 1806). Všem oslavencům patří naše gratulace, vděk a modlitby za jejich přínos duchovní hudbě. Děkujeme a přejeme plnost božího požehnání, k němuž patří radost a svěžest ducha.

A opět posílám všem oslavencům další kánón - hudební přání, a to s laskavým svolením nakladatelství Triton (www.tridistri.cz – sbírka Světské kánóny – Duchovní kánóny).

Pavel Svoboda

HAYDN VE VATIKÁNU

Vatikán. Na slavnost Soslání Ducha svatého v půl desáté dopoledne Benedikt XVI. ve zcela zaplněné vatikánské bazilice předsedal eucharistické liturgii za provedení Haydnovy Harmoniemesse. Při homilii Svatý otec mimo jiné řekl:

Hudba a zpěv, které doprovázejí naši liturgii, nám také pomáhají být svorní v modlitbě, a proto chci vyjádřit své hluboké uznání Dómskému sboru a komornímu orchestru z Kolína. Pro tuto liturgii při letošním dvousetletém výročí smrti Josepha Haydna byla velmi vhodně zvolena jeho Harmoniemesse, poslední ze mší, složených tímto velkým skladatelem, vytříbená symfonie ke slávě Boží. Vás všechny, kteří jste při této příležitosti zde, co nejsrdčněji zdravím.

podle Radio Vaticana

2 hl. + sólo

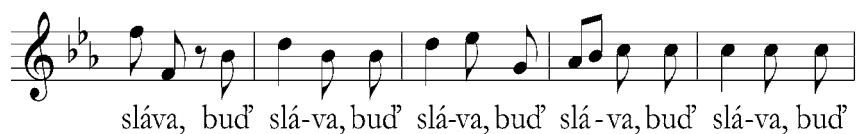
Sláva tobě

N: L. van Beethoven

T: P. Svoboda

k tomu sólo (T):

xxx = doplně jméno

Národní rámcový program kněžské formace

K úvodnímu rozhovoru přinášíme ilustrační materiál — citaci z dokumentu uvedeného v nadpisu. Studenti bohosloví si volí jednu z možností 8.1 – 8.5, církevní hudba je v bodu 8.4, pokud byste ji snad přehlédlí. Takže abyste, milí kúrovci, věděli, co můžete očekávat od kněze vystudovaného na KTF. Pokud ovšem si příslušnou výběrovku zvolil. Podle mých neo-ověřených informací si ji vloni zvolil jeden a během semestru to vzdal.

JiKu

8. CÍLE A OBSAHY STUDIA DALŠÍCH KURZŮ

Následující kurzy představují integrální součást teologického vzdělání. Diecézní ustanovení určují, v jaké míře se usku-tečňování svěřuje fakultě, popř. vysoké škole nebo kněžskému semináři, popř. teologickému konviktu.

Praktická organizace kurzů se řídí zvláštností jednotlivých tematických okruhů a může se uskutečňovat nabídkou speci-fických obsahů neteologických oblastí v příslušných teologických disciplínách.

8.1 Vztah k přírodním vědám

Současné studium teologie musí brát patřičně v úvahu, že se v naší době velmi rozvinuly přírodní vědy a technika a úspěšně zkoumají hmotný svět. V oblasti vzdělání a současném způsobu myšlení a života mají přírodovědné disciplíny a technika velký vliv. Proto se má studium a vzdělávání budoucích duchovních postarat také o vhodné kontakty s přírodními vědami (srov. OT 15). Jde především o následující cíle:

seznámit se s otázkami v oblasti antropologické a etické, ke kterým vede vědec-ko-technický pokrok; lepší porozumění technické civilizaci a jejím antropologickým důsledkům.

Jako formy k dosažení těchto cílů se nabízejí: hostovské přednášky přírodovědců, interdisciplinární semináře, možnosti setkat se a vést dialog. Mezi teologickými disciplínami se tyto otázky týkají zejména: filozofie/filozofické antropologie, morálky, křesťanské sociální nauky a pastorální teologie.

8.2 Zapojení humanitních věd

K hlubšímu porozumění lidskému životu může studentům pomoci psychologie, pedagogika a sociologie. Tyto vědy vytvářejí diferencovaný soubor předmětů, z nichž ovšem mohou být do vzdělávání převzaty jen vzorové a pastoračně důležité prvky.

Cílem studia je seznámení s poznatkami

a problematikou humanitních a společenských věd, neboť objasňují antropologické předpoklady a podmínky víry a jejího rozvoje a mohou posloužit didaktickému a komunikativnímu jednání v pastoraci. Jako pastoračně významné oblasti problémů se nabízejí především:

víra a křesťanská mravnost z hlediska humanitních věd; životní cyklus a projevy víry v průběhu života; žena a muž v jejich pohlavní rozlišenosti z hlediska psychologického a sociologického; život v manželství a rodině a život osamělých; projevy a příčiny patologických změn duševního života; zdraví a nemoc, zaměstnání, neschopnost pracovat, ztráta práce, důchodový věk s jejich významem pro krizi života a víry; struktury, formy a prostředky sociální komunikace s jejich významem pro předávání víry.

8.3 Křesťanské umění

„Během filozofického a teologického studia ať klerici studují také dějiny a vývoj sakrálního umění a také zdravé zásady, podle nichž se má sakrální umění vytvářet. Tím se má docílit, aby si vážili úctyhodných církevních památek a chránili je a aby mohli dobře radit umělcům při jejich tvorbě.“ (SC 129)

Důležitými tématy jsou:

hlavní epochy umění, zvláště křesťanského umění až po současné umění; křesťanská ikonografie (porozumění obrazům a symbolům); duchovní proudy v literatuře; výklad proměn liturgie a zbožnosti v církevní architektuře a zobrazování; péče o církevní umělecké památky.

8.4 Církevní hudba

„Církevní hudební tradice představuje nedocenitelný poklad, který vyniká nad ostatní umělecké projevy především tím, že je to bohoslužebný zpěv, vázaný na slova liturgie, a tak tvoří nezbytnou nebo integrující součást slavné liturgie... V seminářích... ať se klade důraz na hudební vzdělání a praxi.“ (SC 112, 115) Je třeba dbát o následující schopnosti a poznatky: ovládnutí liturgického zpěvu; zpěv s farním společenstvím; dějiny, zvláštnost a použití církevních zpěvů a gregoriánského chorálu; znalost předpisů o církevní hudbě.

8.5 Diecéze: její dějiny a podoba

Život církve a pastorační práce se uskutečňuje v duchovně svěbytných oblastech. Odpovědné vyrovnání s tradicí v pozitivním smyslu slova předpokládá znalost diecéze a její vzniklé podoby.

Důležitými tématy jsou:

historický vývoj; společenské struktury; kulturní charakter; lidové projevy života církve.

Fialová řada dokumentů České biskupské konference č. 32
<http://www.cirkev.cz/fialova-rada-dokumentu.html>

JAN BLABLA

V neděli 17. 5. 2009 se konala v kostele sv. Ignáce v Praze na Karlově náměstí hudební oslava svátku sv. Jana Nepomuckého. Při bohoslužbě a po ní zazněly skladby jubilejního regenschoriho tohoto kostela a dlouholetého sbormistra Svatoignáckého sboru pana Jana Blabla (*1929). Při bohoslužbě to byl „Žalm 125“ pro unisono (scholu) a lid, varhany a orchestr a Arie „CRUX“ pro sólový hlas a varhany na text Tomáše Kempenského z knihy „De imitatione Christi“. Po bohoslužbě „Chorál“ a „Cantabile“ pro smyčcový orchestr a „Svatojanské variace“ (první provedení) pro dívčí a smíšený sbor, varhany a smyčcový orchestr na píseň „V Nepomuku zrozenému“ (viz Svatojanský kancionál (1863), č.531)

Program nastudovala a řídila Jitka Slavická, účinkoval Svatoignácký sbor a hosté – smyčcový orchestr.

Protože se mi o vlas podařilo uniknout pohostinskému účinkování, mohl jsem si tuto příležitost vychutnat „mezi lidem Božím“ a získat tak lepší přehled než z kůru. Responsoriální žalm 126(125) s antifonou „Hospodin s námi učinil velikou věc, překypovali jsme radostí“ patří mezi evergreeny svatoignáckého kůru a bylo to v kostele i slyšet. Lidé se spontánně přidávali a odpověď zpívali s sebou. Výrazná melodická linka i pregnantní třídobý (až taneční) rytmus prožívali při zpěvu svém i schůly, málo kdo si neklepal nohou či nepokypoval z úsměvem hlavou. Kdo má na kůru k dispozici čas od času orchestr (bez něj to nemá význam), si určitě autorovi o notový materiál napište, je to skladba, která opravdu žije.

Premiéra svatojanské „kantáty“ mě mile překvapila. Ne že by byla interpretačně dokonalá (což není divu, protože to není skladba snadná a premiéra v amatérských podmínkách nikdy nemá dost času na zkoušky, to všichni známe), nicméně sboru a orchestru se podařilo předat posluchačům autorův záměr srozumitelně. Motiv neprávem leč systematicky opomíjené svatojanské písně prochází všemi částmi skladby a postupně se obléká do všech hudebních stylů, do kterých se svatojanská úcta na našich kůrech postupně vtělovala od baroka až po současnost, aniž by se autor kdykoli snížil k plagiátorství či opustil svůj soudobý vyjadřovací jazyk. Těm, kdo by chtěli pořádat přehlídku (vyspělých) sborů a rozhlížejí se po vhodné netriviální a neoposlouchané společné skladbě, bych Svatojanské variace Jana Blabla vřele doporučil.

Všem organizátorům a realizátorům této výjimečné hudební i náboženské příležitosti Pán Bůh zaplať.

JiKu

OHLEDNUTÍ ZA DOBRŠÍ

V prvním čísle letošního Psalteria se čtenáři mohli seznámit s dlouholetou tradicí souboru *Choeur grégorien de Paris (CGP)* – totiž se slavením „chorálního“ Svatého týdne v jihofrancouzském Fontfroide. Hned následující článek pak podrobně informoval o připravovaném Svatém týdnu na Dobrší. Z tohoto textu lze vycítit jakousi nejistotu organizátorů ze zdárného průběhu akce („po určitých váháních jsme se rozhodli...“ nebo „v tuto chvíli si dovoluujeme hovořit za prozatím nezformovanou skupinu lidí...“). Sluší se tedy alespoň stručnou zprávu poreferovat o tom, jak se nám Dobršíký Svatý týden vydařil.

Tedy, celkem se na Dobrší – v čele s P. Martinem Brousem – dostavilo přes třicet choralistů, choralistek, ministrantů, kuchařek a kuchařů, štipačů dříví, dětí, nemluvnat a vůbec milovníků chorálu. Tak vysoký počet jsme vlastně ani nečekali, nakopírované noty (pro každého zpěváka celkem sedm sešitů o takřka 400 stranách) nám jen stěží vystačily. Nicméně v chóru nás zpívalo o něco méně. Někteří zpěváci totiž přijeli na Květnou neděli a na triduum se vraceli do svých farností, jiní zase přijeli triduum slavit na Dobrší. Jádrem souboru přesto tvořila zhruba desítka zpěváků, kteří po celý týden drželi „stabilitas loci“ a zároveň i „stabilitas vocis“. Důležitou zpěváckou posilou, ale hlavně velikým povzbuzením nám byli dva francouzští hosté: Louis-Marie Vigne, hlavní spiritus agens pařížské gregoriánské scholy a Vincent Rigot, taktéž člen CGP a varhaník u kostela St. Louis en l'Île v Paříži.

Bydleli jsme na faře hned vedle farního kostela Zvěstování Páně, ve kterém se konaly bohoslužby včetně hodinek. Dosti dlouhý presbytář kostela jako by byl před necelými sedmi sty lety vyprojektován schválně

pro nás, tedy zhruba do deseti chórových zpěváků na každé straně... Kromě hlavního kostela se v blízkosti fary nachází románská kaple svatých mučedníků Jana a Pavla, kde jsme obzvláště rádi zpívali malé hodinky. Odtud na Květnou neděli vyšel průvod s ratolestmi, zde byla po obřadech Zeleného čtvrtku uložena Nejsvětější svátost a na prostranství před tou samou kaplí také začínala velikonoční vigílie žehnáním ohně a přípravou paškálu.

Oproti francouzskému Svatému týdnu byl onen dobršíký rozdíl především v tom, že ve Fontfroide probíhá liturgie v rámci víceméně uzavřené skupiny zpěváků (klášter Fontfroide stojí doslova na samotě, uprostřed pusté krajiny), zatímco na Dobrší (cca 50 obyvatel) byl kostel při nejdůležitějších obřadech Svatého týdne zcela zaplněn věřícími. Zde třeba podotknout, že dobršíkým dlouholetým farářem byl P. Martin Vích, který se

významně zasadil o duchovní život nejen na Dobrší, ale i v širokém okolí. Pater Vích zemřel na podzim roku 2008, jeho odkaz je ale mezi farníky stále velmi živý. Dnes spravuje farnost excurrando P. Jan Janoušek. Díky jeho milému svolení se Svatý týden na Dobrší uskutečnil.

Pro intenzivnější zapojení účastníků bohoslužeb do liturgie, která se až na čtení a kázání odehrávala v latině, jsme připravili překlady do národního jazyka. Někteří lidé v průběhu obřadů poctivě sledovali český text, jiní se zas do překladů ani nepodívali, o to víc ale naslouchali zpěvu, prožívali „liturgický děj“. Jsem přesvědčen o tom, že naprostá většina účastníků bohoslužeb Svatého týdne gregoriánský chorál při liturgii slyšela vůbec poprvé. Přesto jsme se nesetkali s žádnou negativní reakcí, ba naopak – místní byli vděční za to, že mohou prožít velikonoční obřady jinak, nově.

Právě díky přítomnosti věřících, kteří s námi nezpívali, přesto se ale nějakým, tedy jiným způsobem podíleli na bohoslužbě, jsem si uvědomil, že nezpívám jen sám za sebe, ale zpívám také za celé společenství věřících.

Na závěr týdne projevila většina zúčastněných přání sejít se nejen o příštích Velikonočních, ale – pokud možno – co nejdříve. A tak jsme o svátku sv. Jana Nepomuckého dne 16. května zpívali nešpory v katedrále sv. Víta v Praze (spolu s tamní scholou) a na konci května – o svatodušních svátcích – jsme se vrátili do oblíbené Dobrše a závěr velikonoční doby prožili podobným způsobem, jakým jsme ji započali.

Bohu díky.

Filip Srovnal

více informací na: www.introitus.cz

Křest DVD Geshem LIVE aneb „Jak jsme si udělali čas“ a „Kdo klepe na nebeskou bránu?“

V kostele u Salvátora na Starém Městě Pražském bylo 26. května představeno DVD Geshem LIVE, skupiny, která se věnuje a capella zpěvu spirituálů. Jak a proč spirituály zpívají, to se můžete dočíst na stránkách www.geshem.cz v textech vedoucího souboru Marka Šlechty. Dnes otiskujeme jeho pár poznámek a dojmů z hudebního večera, napsaných 3. června.

Dřív jsem neměl čas. Až večer před koncertem jsem konečně začal uvažovat o duchovním náboji programu, kterej byl už formálně do detailu připraven. Velmi zajímaví hosté: Lee Andrew Davison, Jana Koubková, Sváta Karásek, Stanley Kadantu, výbornej moderátor Miloš Szabo. Bezesporu: vůbec jsem nepochyboval, že s téměř lidma nám to prostě klapne. Ale stejně tak jsem bytostně vnímal potřebu, aby tam s náma byl Bůh, aby to prostě nebyl jen „dobře provedenej“ koncert. Měl jsem obavu, že by nám mohlo pro množství organizační práce uniknout to hlavní, že spirituály mají povzbudit, posílit, spojit a potěšit.

Vybavila se mi píseň Boba Dylana Knockin' on the Heaven's Door. Našel jsem ji na Internetu a už nevím kolikrát jsem ji ten večer s kytarou odzpíval. Stejně jako umírající mladej voják, kterej už nepotřebuje žádněj odznak ani zbraň, prostě klepe na nebeskou bránu, jsem cejtíl, že s veškerou skvělou organizací mám stejně jenom prázdný ruce. A že nakonec jediný, o co nám ve skutečnosti jde, je, aby nám někdo na druhý straně otevřel. A tak jsem klepal na nebeskou bránu.

Uvítali jsme, když nám před půl rokem studio AWR umožnilo nahrát tohle DVD. Náš repertoár se po našem prvním CD z roku 2005 tak posunul, že jsme potřebovali jej zachytit. A do nahrávání CD se nám pro jeho časovou i celkovou náročnost nechtělo. A tak se pro Nadační Fond Umění v říjnu 2008 odehrál benefiční koncert, který zůstává zachycen jako další etapa vývoje akapelové vokální skupiny Geshem.

Atmosféra koncertu v kostele U Salvátora byla zářivá. Navzdory bouři, která se ozývala nad kopulí kostela, v sále přeskačovaly jiskry radosti a přátelství. To jsou ty vzácný chvíle, kdy si člověk uvědomí, že to, co dělá, má nějaký smysl. A tenhle pocit se na koncertě dal krájet a rozdávat, což se taky dělo.

Nikdo nechce zůstat sám, všichni chtěj' zpívat (nahlas nebo v duchu), chtěj' se společně radovat ze společnosti dobrých lidí. A tenhle zážitek mohl mít každej, kdo se zapojil do zpívání spolu se skupinou Geshem v průběhu koncertu. A něco navíc zde přidali i hosté. Zejména Jana Koubková byla osvěžujícím větrem v písni Everytime I Feel the Spirit, L. A. Davison naprosto přesvědčivěj v písni o své matce Give me Jesus a Stanley Kadantu ve vyznání víry I Know It Was the Blood.

Rád bych zdůraznil význam sólistů Geshemu, který odváděj' vynikající výkony. Musím jmenovat zejména Alenu Klaassenovou, Štěpánku Kratochvílovou, Báru Havlíčkovou, Eriku Matviakovou, Martu Hofmanovou, Irenu Legátkovou, Alenu Vlachovou, Lucii Haschkovou, Helenu Martinů, Petra Konopáska, Pavla Zavřela, Mariána Dankanina a Oldu Zemana. Každěj z nich má osobitej jedinečnej přednes a jen mě mrzí, že na koncertech nemůže zazářit individualita každýho z nich ve větší šíři z časovejch důvodů.

Nemáme čas. To je nejméně frekventovaněj floskule přijatá společností coby zdvořilá omluva anebo vysvětlení, když se nám něco nechce. Sváta Karásek hezky zpívá v jednom svým přetransponovaným tradicionálu: „tak vypni telku a zvedni prdelku.“ Vzpomínám, jak jsme jeho písničky poslouchali tajně z kazeťáku na kolejkách. Jsem přesvědčen, že byt' jeho texty nepřekládají původní obsah spirituálů, svou bezprostředností zasahují srdce přesně v jejich duchu. Vážím si toho, že Sváta Karásek je jedním z kmotrů našeho DVD.

Ať všem čtenářům tohoto článku žehná Bůh.

Marek Šlechta

Církev – světlo této noci aneb Noc kostelů

Brno – před kostelem minoritů

V minulém čísle Psalteria jsme avizovali na 25. května Noc kostelů. Několik desítek katolických kostelů, protestantských sborů, modliteben, pravoslavných chrámů se otevřelo veřejnosti. Tato tradice začala před pěti lety ve Vídni a letos se poprvé konala v Brně a okolí a také v Plzni. Přiblížíme vám brněnskou noc slovy zaujatého návštěvníka.

Ve vnitřním městě nebylo možno chystanou Noc přehlédnout. Kultivovaná, a přitom výrazná – nikoli útočná – propagace přivedla tisíce lidí do všech přístupných posvátných prostor. Na organizátorech bylo znát překvapení z takového počtu zájemců.

Každý kostel měl připravenou barevnou skládačku o své historii a aktuální činnosti, k Noci byla vydána brožura a mapa. Všude ve městě byly vyvěšeny červenožluté plakáty, na kostelech transparenty. Před kostely i přes nepříznivé počasí stály fronty trpělivých návštěvníků, nikde jsem se nesetkala s nemístným hlukem. V postranních lodích seděli kněží, někteří zpovídali v provizoriu na dvou židlích jako na poutních místech, jiní rozmlouvali s naslouchajícími. Pastorační asistenti všeho věku odpo-

dali na otázky, provázeli po kostele, nabízeli občerstvení. Křesťanská společnost seznamovala se svou převážně charitativní činností. Program nabízel kromě představení jednotlivých farností nebo činnosti řeholního řádu také hudební

Brno – sbor u sv. Jakuba

vystoupení, divadlo, výstavy výtvarného umění či liturgických oděvů. Kostely se tak staly místem pro rozhovor, pro ztišení, pro účast na bohoslužbě, ale také pro radost z hudby, ze setkání a vzájemnosti. Začátek ohlásily v 18 hodin zvony všech zúčastněných kostelů, následovalo slavnostní ekumenické zahájení s projevy, mší svatou, krátkým varhanním koncertem v kostele sv. Jakuba a komentovanou prohlídkou varhan. Poté pro mě nastal hudební maraton. Brněnské centrum není velké, programy se někdy překrývaly a nedalo se stihnout vše, co by člověk rád slyšel. Přesto se mi podařilo zažít duchovní hudbu ve všech jejích podobách, od chorálu po současnost. V nedalekém kostele svatých Janů (u minoritů) vystoupil Sbor brněnské mládeže, pořad nazvali „Jeruzaléme, chval zpěvem Hospodina“. Několik desítek zpěváků s hosanovým, spirituálovým i kancionálovým repertoirem, také s písněmi - ztišenými modlitbami. Reakce publika byla až neuvěřitelně citlivá, v mžiku se dokázali lidé soustředit a zklidnit při změně žánru. V témže kostele během noci zazněly barokní a klasicistní skladby pro varhany v podání Martina Jakubička.

U sv. Tomáše tamní sbor provedl posluchače také historií duchovní hudby. Svatotomášská chorální schola v pořadu „Tisíc let jako jeden den“ seznámila s nejstaršími liturgickými zpěvy, „Zpěvy mnohohlasů“ byl koncert klasické polyfonní chrámové hudby a „Do kostela

Brno – sbor u sv. Michala

s kytarou“ ukázky moderních křesťanských písní z vlastní dílny, pro kytaru, klávesy a perkuse.

Dobře připravený a s výrazovou gradací a capella zazpíváný pořad „Laudate Pueri Dominum“, vybraný z polyfonních skladeb renesančních mistrů, mě zaujal u dominikánů v kostele sv. Michala. Komorní soubor Capella Moraviae vedl Josef Gerbrich, který také skladby vybral a pořad sestavil z díla např. Jána Šimbrackého, L. Grossi da Viadany, J. Peterszoon a Sweelincka, A. Lottioho nebo D. Pedra de Cristo.

Typický kostelní koncert v kostele Nanebevzetí Panny Marie (u jezuitů) uspořádali posluchači a pedagogové Katedry zpěvu HF JAMU v Brně ze známějších děl: árie z Händelova Mesiáše, Dvořákovy Biblické písně, Bizetův Agnus Dei, Césara Francka Panis angelicus, Cacciniho Ave Maria. Neurazil, ale také nenadchl, pro posluchače „z ulice“ byl ale viditelně zážitkem.

Na náměstí Svobody na pódiu se střídaly mladé kapely s místy až tanečně upravenými křesťanskými songy, např. gospelová kapela Boží šramot ze Slovenska, dlouho do večera měly také mnoho posluchačů – a nejen proto, že se ve stanu vedle podia podávala zdarma káva a čaj.

Před půlnocí jsem se vrátila do kostela sv. Michala, kde zazněly na závěr Noci chorální modlitby v podání Svatomichalské gregoriánské školy s kantorem Josefem Gerbrichem. Ve zklidněném a částečně návštěvníky již opuštěném chrámu se naplnil verš „Mé rty tě chválí zpěvem“ (Ž 63,4) a slavnostní pozhánání monstancí v rukou kněze-minority v nás posílilo myšlenku žalmového verše „Můj duch ve mně za úsvitu tebe hledá“ (Iz 26,9).

Mottem této výjimečné brněnské události byl verš žalmu 74,16: „Tobě patří den, i noc je tvoje, tys upevnil světlo noci i slunce“. Mám dojem, že mnoho lidí se zamyslelo a na chvíli zastavilo – v údivu, co je za zdmi kostelů. A ten dojem mám z návštěvy jen několika mála přístupných kostelů! Nezbyl čas na katedrálu sv. Petra a Pavla (na Petrově), kde v pořadu „A andělé mu zpívali...“ se skladbami tří století duchovní hudby vystoupil Dómský smíšený sbor pod vedením Petra Koláře, ani na cimbál v refektáři u kapucínů v kostele Nalezení svatého Kříže, na pravoslavný chrám ani na protestantské sbory, ve kterých se zpívaly zpěvy z Taizé, vystoupil např. Brno Gospel Choir nebo sbor komunity Emmanuel.

Pro mě byla tato Noc také důkazem o „jiné“ hudebnosti Moravy. Nešlo jen o výraz a nasazení, ale také o reakci publika – z posluchačů se rychle stávali účastníci, kteří se přidávali, hned jak to bylo možné, kancionálové písně znali mnozí z paměti. Na moderní písně reagovali vstřícně, a to nejen mladí, ale také starší osoby. Potvrdila se mi tak zkušenost z loňského prvního ročníku Víkendu s gregoriánským chorálem na Velehradě, kde zpěvnost účastníků (převážně mladých lidí z Moravy) byla znatelně „plastičtější“, „hmatatelnější“ než např. na Conviviu v Želivu, kde převažují čeští účastníci. A v úvaze bych mohla pokročit ke kancionálu pro české a moravské diecéze, ale to už je úplně jiné téma. Na konec se sluší poděkovat všem, kdo se o organizaci Noci zasloužili, kdo ji připravovali a zajišťovali – a bude-li se příští rok opakovat, třeba se kromě Plzně přidají i další města.

(Více o Noci kostelů na www.nockostelu.cz)

Jarmila Štrogrová

ARVO PÄRT: IN PRINCIPIO

Hudební publicista Pavel Klusák uveřejnil v letošním 13. čísle časopisu Respekt obsáhlý článek o skladateli Arvo Pärtovi s názvem: Ten pravý akord pro duši. Připomíná v něm dobu před pětadvaceti lety, kdy Pärt vydal album Tabula rasa, které významně ovlivnilo soudobou vážnou hudbu. Účastníci Convivia se s dílem tohoto autora setkali ve třídě Jana Mikuška.

Pärt je původem Estonec, narodil se v Paide v roce 1935, studoval konzervatoř v Tallinu. V roce 1980 emigroval ze Sovětského svazu přes Izrael do Vídně, dnes žije v Berlíně. Na dlouhou dobu se odmlčel a studoval gregoriánský chorál a ranou renesanční polyfonii. Je znám svou minimalistickou technikou, zvanou tintinnabuli (latinsky zvonění).

Klusák charakterizuje Pärtovu tvorbu: „Dospěl ke šťastnému způsobu, jakou dikci vtisknout biblickým textům a obsahům, aby mohly naprosto suverenně existovat v kontextu dnešního stylového odstupu.“ A cituje amerického kritika Alexe Rosse: „Pärt pracuje se silou, díky níž hudba obměkčuje hranice prostoru a času. Jeho akordy jeden po druhém utiňují hluk lidského ega a připoutávají lidskou mysl k věčnosti.“

Zatím poslední Pärtovo CD se nazývá podle titulní pětidílné suity „In principio“ pro smíšený sbor a orchestr, která zhudebňuje prvních čtrnáct veršů Janova evangelia. Dalšími skladbami této nahrávky jsou La Sindone (pro orchestr), Cecilia, vergine romana (pro smíšený sbor a orchestr), Da Pacem Domine (pro smíšený sbor a orchestr), Mein Weg (pro 14 smyčcových nástrojů a bicí) a Für Lennart in memoriam (pro smyčcový orchestr).

Nahrávku provedl Estonský národní symfonický orchestr, Estonský filharmonický komorní sbor a Tallinský komorní orchestr dirigovaný Tonu Kaljustem, dlouhodobým Pärtovým spolupracovníkem. CD u nás distribuuje za 440 Kč firma 2 HP Production. Podrobnou recenzi v angličtině si lze přečíst na internetu – článek Roberta Bairda v časopisu Stereophile z března 2009 (<http://www.stereophile.com>). Rozsáhlý článek napsala Lenka Foltýnová pro časopis Harmonie 2002/09 (na internetu na adrese <http://www.muzikus.cz/klasicka-hudba-jazz-clanky/Arvo-Prt~15~rijen~2002>). A na YouTube můžeme vidět mnohé filmové záznamy provedení Pärtových skladeb (např. Te Deum, De profundis, Magnificat - <http://www.youtube.com>).

-jš-

SMS - sacred music syndrom

V mnoha předchozích člancích jsme se zmiňovali o kritériích pro to, aby byla hudba přínosem pro slavení liturgie. Připomenou základní kritéria formulovaná papežem Piem X.: uměleckost (správnost forem), posvátnost a všeobecnost. Zatímco všeobecnost je kritériem jasné funkční (hudba musí být taková, aby při jejím užití nevbuzovala v těch, jimž není kulturou či preferencí vlastní, nepříznivý dojem), vzbuzují kritéria správnosti forem a posvátnosti oprávněný dojem, že mají něco společného s vlastnostmi hudby samé.

Ať už si člověk myslí o klasické realistické filosofii cokoli (a aby nebylo mýlky, já si myslím jen to nejlepší), ve svém uvažování jí bezděky používá. Co je to? To je pivo. Co je to pivo? Pivo je nápoj (vyšší rod). Pivo je nápoj alkoholický (druhový rozdíl). Jaký alkoholický nápoj? Pivo je alkoholický nápoj (rod) vzniklý z sladu a chmele (druhový rozdíl).

V tomto dělení vždy najdeme nějaký znak, který předběžně co do rodu určené jsoucno zařadí do příslušného druhu, nebo jej z druhu vyloučí. Je to z chmele a sladu, NENÍ to tedy víno. Charakteristické pro aplikaci takové

Symptom (z řeckého σύμπτωμα, shoda okolností, nehoda) je příznak, vnější projev, průvodní jev nějakého jinak obtížně pozorovatelného děje, stavu nebo procesu. Slouží k rozpoznání čili diagnóze například určité nemoci, i když není její příčinou. Tak je zvýšená teplota symptomem zánětlivého onemocnění, rozšířené zorničky symptomem vzrušení, varhany a vůně kadidla (na rozdíl od vůně opékaných klobás) symptomem posvátného dění. Není to znak, jeho přítomnost či nepřítomnost sama o sobě nic neznamená. Je to jen příznak.

Soubor charakteristických symptomů tvoří tak zvaný syndrom. A takový syndrom už znamená hodně, i když ne všechny symptomy, které jej tvoří, musí být přítomny.

ontologické struktury je buď existence nebo alespoň možnost vytvoření klíčů:

A3: listy vstřícné – jdi na 7b

listy střídavé – jdi na 8a

Tento přirozený přístup (ve kterém, při-

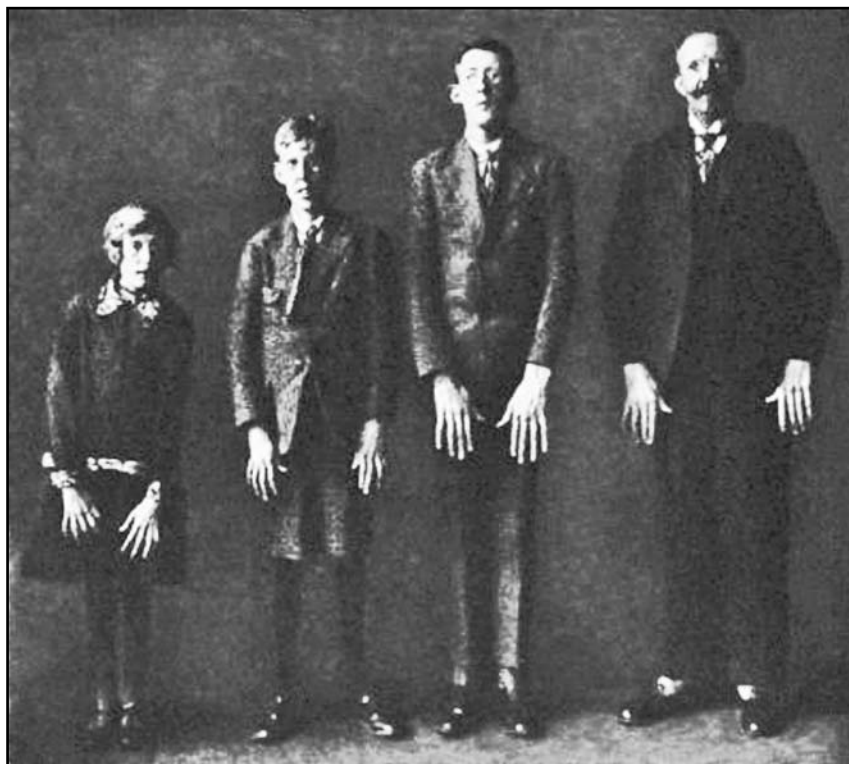
znejme si, uvažujeme všichni) byl pochopitelně vyzkoušen i na posvátnou hudbu. A popravdě řečeno, bez velkých úspěchů. Stylová i funkční různorodost toho, co bylo za posledních tisíc let, o kterých máme docela dobrý přehled, k bohoslužbám využito, nějakou nezpochybnitelnou autoritou pochváleno a co je tedy považováno za součást „thesauri musicae sacrae“ (pokladu posvátné hudby), je ohromná. Od chorálu přes Bacha, vídeňské klasiky, Liszta, Ejhle oltář, O, Happy Day, Messiaena, Pärta, Rybovku až po Učiň mě, Pane, nástrojem je nepřeborná. Proto tento přístup, vlastní tzv. **strukturalismu**, neměl úspěch. Ať vymyslíte jakýkoli strukturní znak, najdete příklady, kdy jej některá skladba evidentně patří do thesauru nemá a naopak jej najdete u některé skladby, která do thesauru evidentně nepatří. Selhala dokonce i poslední bašta strukturalismu v posvátné hudbě – dominantní septakord.

Tato praktická potíž, že se totiž strukturalisté v oblasti „musica sacra“ nedokázali vyrovnat s protipříklady, uvolnila pole dalšímu vědeckému (či jen „vědeckému“?) a po strukturalismu nastoupivšímu přístupu – dekonstruktivismu.

Dekonstruktivismus velmi stručně řečeno říká, že symbol či znak neznamená pro svou faktickou význačnost nejen objektivně, ale dokonce ani intersubjektivně nic, znamená jen to, co si do něj příjemce vloží. Vnitřní interpretace – pochopení znaku nemá s jeho imanentními (vlastnímu znaku příslušujícími vlastnostmi) lautr nic společného. Takový znak (třeba obraz nebo hudební skladba) – i když vlastně bychom o znaku ani neměli správně mluvit – označuje jen to, co si jeho příjemce vybere. Nemůže být proto prostředkem komunikace, ale jen tak nějakým pošouchnutím nebo příležitostí, aby si jeho příjemce do něj vložil vlastní myšlenky a obsahy. Každopádně hudba prý nenese žádné nehudební sdělení. Tedy podle dobrého zvyku - s vaničkou bylo vylito i dítě.

Takový dekonstruktivní přístup k liturgické hudbě je jasně patrný v Dokumentu 2 Universa Laus, kde se již vůbec nehovoří o tom, jaký zpěv a jakou hudbu je třeba zvolit, ale že význam má jen a pouze zpěv společenství sám o sobě (ŽE se zpívá a nikoli CO se zpívá) a sama důležitost zpěvu je vyvozována z jeho neurofyzilogických mechanismů a nikoli z jeho znakového charakteru.

Kdyby tyto dekonstruktivistické představy korespondovaly s realitou a hudba opravdu nebyla schopna fungovat jako znak a nositel nějakého mimohudební-

Rodina postižená marfanovým syndromem – dedičnou poruchou vazivové tkáně, jejímž důsledkem jsou mj. dlouhé prsty. Tímto syndromem trpěl pravděpodobně i Nicolo Paganinni (aby to tedy mělo něco společného s hudbou).

ho sdělení, tak jako časopis pro duchovní hudbu i jako Společnost pro duchovní hudbu končíme, protože se rozpadá předmět našeho zájmu.

Naštěstí v této oblasti nejsme odkázáni pouze na spekulace a na přijímání módních myšlenkových trendů. Hudební psychologie je do značné míry vědou experimentální a na mnoha výzkumech ukázala, že lidé jsou schopni s vysokou mírou korelace takové nehudební obsahy v hudbě nalézt a identifikovat. Jinými slovy, potvrdila intersubjektivní platnost toho, co většina čtenářů Psalteria zná ze své vlastní zkušenosti. Potvrdit vám to může i každý varhaník, který si vezme omylem špatné desky (na pohřeb se svatebním repertoárem nebo naopak).

Zbývá tedy vysvětlit, proč se strukturalistům nepodařilo nalézt ony znaky, do kterých by byly námi předpokládané významy zakódovány.

V Psalteriu 4/2008 v článku „Uměleckost v hudbě“ jsme se již zmiňovali o dvou směrech reference (reference je způsob, jak jedno vypovídá o druhém) mezi znakem (v našem případě hudbou) a označením (v našem případě tím nehudebním obsahem, třeba radostí, smutkem, posvátností, úctou, velebností ...). Reference směrem od díla (artefaktu) k označenému (co to znamená) se nazývá denotací, reference směrem od významu (co tím chtěl autor či interpret říci a co by si měl pozorný posluchač odnést) směrem k dílu se nazývá expresí (jakým způsobem autor vyjádřil to, co sdělit chtěl). A právě neschopnost strukturalismu vyhmátnout ty pravé prvky díla (skladby) jako znaky (například durová tónina, množství posuvek a malých sekund, užití „církevních“ stupnic, malý či velký melodický rozsah, rychlé či pomalé tempo, typické melodické postupy atd. atd.) pro jednotlivé obsahy byla příčinou kritiky strukturalismu a jeho odmítnutí.

Udělejme nyní krok stranou a podívejme se na to, jestli neexistuje náhodou nějaká oblast lidské činnosti, které se s podobnými problémy již dávno a úspěšně vyrovnala.

Jednou z takových oblastí je medicína. To, že máte průjem neznamená samo o sobě nic. Může to označovat stovky chorob, ale také nemusí. To, že máte „střešní chřipku“ může způsobit průjem, ale ne vždy a ne u každého. Teprve v souvislosti s jinými příznaky to začne k lékaři hovořit jasnější řečí a čím více příznaků zjistí, tím si je jistější.

Ale existuje i daleko znakovější disciplína, kde se pracuje stejně, a to grafologie. Arkády či girlandy, zbohacení či zjednodušení, pomalé či rychlé písmo, úhel sklonu, měnlivost či ustálenost, plné či nitkové tvary samy o sobě neznamenají nic. Nejsou to znaky v běžném slova smyslu, jsou to jen příznaky – symptomy, které ve svém souhrnu tvoří syndrom, který už něco říká. Teprve syn-

Lukáš Georgiev – Syndrom náhlé ztáty motoru (olej na plátně)

drom funguje jako znak, který má sám o sobě (nikoli ovšem bez kontextu znakového systému – na Araba nebo Číňana „naše“ grafologie nefunguje) nějaký význam, něco označuje a je vyjádřením nějakých jinak obtížně postřehitelných vlastností pisatele.

Podíváme-li se na syndrom z hlediska sémiotiky, mohli bychom říci, že jednotlivé jeho příznaky jsou takové znaky, které trpí extrémní syntaktickou neodděleností (oddělenost je taková vlastnost, že jedno označované jsoucno je možno vyjádřit jen takhle a ne jinak) a sémantickou nejednoznačností (sémantická jednoznačnost říká, že znak označuje jen toto a nic jiného).

Syntaktické skládání symptomů v syndrom pak neznamená vyjádření bohatší myšlenky (srovnej článek Lukáše Nováka v tomto čísle), ale přesnější vyjádření původně jen velmi nejistého a vágního. Teprve syndrom – soubor příznaků – funguje jako znak již bez větších omylů interpretovatelný.

Domnívám se tedy, že i v interpretaci toho, **CO** hudba znamená a zejména při obhajobě toho, **ŽE** vůbec něco znamená, je nutno vyjít z hledání syndromu – souboru příznaků, které samy o sobě být v hudbě cosi znamenající být klidně mohou, ale nemusí.

Mohl bych se nyní pustit do hledání a upřesňování syndromu posvátné hudby. Ale nepustím. Jednak bych tím lezl do zelní opravdovým sémiotikům a jednak to není potřeba pro obranu našich kůrů před uváděním kde čeho. Jediné, co pro obranu potřebujeme, je, aby oponent uznal, že hudba sama (tj. ne jako pouhý nevýznamový nositel textu) nějaký význam nést může a potom už máme vyhráno. Základní otázka liturgické hudby totiž potom přestane znít „a proč ne?“ (myšleno to, co nám kdo k liturgii nabízí), ale „proč ano?“. A je na něm, aby obhájil svá nabízená dobra. My jen musíme umět vysvětlit, co znamenají a jakou informaci nesou dobra, která nabízíme my.

Jiří Kub

Znamením pod kůží aneb co znamená znamenání

Ve svém pronikavém zamyšlení nad významem termínu „*musica sacra*“ Jiří Kub vyjadřuje názor, že jedním z hlavních rysů „posvátného“ – „*sacrum*“ je jeho charakter *znamení Božích věcí*. Z toho pak vyvozuje určité nutné znaky, které posvátné znamení musí mít, aby bylo znamením dobrým, tj. funkčním. Domnívám se, že Kubovy závěry by bylo možné v některých směrech upřesnit či vyjasnit – a proto jsem se rozhodl sepsat následující text.

Kub ve svém pojednání pojem *znamení* nijak nevysvětluje – předpokládá (nepochybně právem), že na základní rovině jde o termín běžně srozumitelný. Přesto by mišlím neškodilo položit si otázku, *co je to znamení*, výslovně a formulovat na ni odpověď.

Co je to tedy znamení (latinsky *signum*)? Můžeme jistě říci „to, co něco znamená“, „co něco označuje“. Avšak tato odpověď nám toho mnoho neřekne: stále totiž nevíme, co to znamená „znamenat“, „označovat“, neboli v čem vlastně ono označování či znamenání spočívá.

Staří učenci, kteří se zamýšleli nad povahou různých znamení (a to především znamení-znaků jazykových), dospěli k následující, jak se zdá velmi výstižné definici: znamení je něco, co nám *dává poznat něco od sebe odlišného*. Jinými slovy, „označovat“ nebo „znamenat“ znamená „zpřítomňovat pro naše poznání“. Naše poznání je velmi omezené, věci nám obvykle nejsou beze všeho samy sebou přítomné tak, abychom je mohli bezprostředně poznat, a proto musí být pro naše poznání nějak *zpřítomněny* – latinsky říkáme „reprezentovány“. Právě k tomu slouží znamení.

Je pochopitelné, že nejvíce je různých znamení zapotřebí v případě, že máme co činit s předmětem, který má takovou povahu, že může být našim poznáním bezprostředně uchopen jen obtížně. Těžko se například můžeme z naší lidské kognitivní perspektivy nějak adekvátně bezprostředně vztahovat k České republice. Chceme-li tudíž vyjádřit přináležitost k tomuto státu a účtu ke hodnotám, které se s ním pojí, činíme tak prostřednictvím znamení, která tento stát reprezentují – vzdáme čest státním symbolům, které můžeme teď a tady vidět či slyšet, můžeme se postavit do pozoru před nimi (zkuste se postavit do pozoru před Českou republikou).

A ještě mnohem zřetelnější je potře-

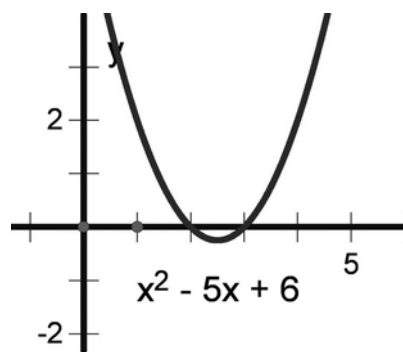
ba znamení v případě věcí „Božích“ – jak jistě není třeba obsírně objasňovat. Praktickou nezbytnost náboženského symbolu pro bytost, jejíž poznání koření ve smyslovosti, dobře dokumentuje příběh o Izraelitech pod horou Sinaj. Pro ně byla absence jakéhokoliv bezprostředně dostupného symbolu Boha natolik nesnesitelná, že si za nepřítomnosti Mojžíše (jenž byl pro ně vlastně také znamením, zpřítomněním Božího vedení a příkazů) odlili alespoň zlatého býčka. A později židovstvo rozvinulo velmi bohatou náboženskou symboliku: od jeruzalémského Chrámu přes úctu k Tóře až k nesčetným rituálním úkonům, které mají zcela jasné povahu znamení různých duchovních skutečností (jako např. očista).

Víme tedy, co je znamení, a víme, proč je ho zapotřebí. Jak ale takové znamení „udělat“? V čem konkrétně spočívá schopnost věcí označovat, reprezentovat, přivádět nám tak říkajíc „před oči“ něco jiného, fyzicky nepřítomného?

Filosofická tradice dospěla k rozlišení dvou základních možností, jak něco může být znamením – a tedy vlastně dvou základních druhů znamení. Prvním typem znamení jsou takzvaná znamení *přirozená*. To jsou věci, které nám dávají poznat něco od sebe odlišného *díky tomu, že se k tomu ze své povahy (tj. nutně) vztahují*. Příkladů takových znamení je velmi mnoho, neboť i různých přirozených

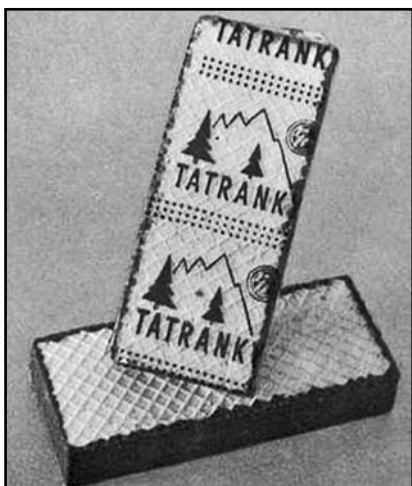
vztahů je ve světě velmi mnoho.

Typickým zdrojem reprezentační schopnosti je například vztah *podobnosti* – namalovaný portrét reprezentuje příslušnou osobu, protože se jí jednoduše podobá – nebo obecněji jakékoliv „strukturní izomorfie“ – nakreslená parabola reprezentuje kvadratickou funkci, protože poměr jejího „růstu“ do „šířky“ a „výšky“ strukturně odpovídá poměru „růstu“ argumentu a hodnoty této funkce.

Jiným takovým vztahem, který běžně zakládá reprezentaci, je vztah *kauzální*: účinek odkazuje na svoji příčinu. Vidíme-li, že se z kuchyně valí kouř a je cítit spálenina, je to pro nás znamením procesu hoření, který patrně v kuchyni probíhá. Nalezneme-li v panenské přírodě obal od tatranky, usoudíme na pravdě-

podobnou příčinu tohoto účinku a svítíme nám, že nejsme prvním člověkem, který tudy prošel.

Velmi často také dochází ke kombinaci různých způsobů reprezentace téhož předmětu: stopa medvěda označuje svého původce nejen jako jeho účinek, ale také jako izomorfní obraz jeho tlapy. A rozhodně není výjimkou, že jeden a týž předmět označuje různými způsoby zároveň několik různých skutečností. Zmíněný obal od tatránky je znamením nejen přítomnosti člověka, ale také jeho jisté charakterové vady – bezohlednosti vůči životnímu prostředí. Dále tento obal odkazuje na základě kauzálního vztahu na svého fyzického původce a typický způsob výroby – kdyby ho objevil marťan, poznal by, že se dostal na planetu, kde ovládají technologii polymerace. A pokud na něm je obrázek Kriváně, reprezentuje přirozeně i tuto horu.

Přirozená reprezentace je tudíž skutečností naprosto běžnou – celý náš svět je protkáán těmito vzájemnými odkazy různých věcí na sebe navzájem, které nás vedou k poznání toho, co je pro nás samo o sobě skryté. Přirozené označování je také charakteristické tím, že „funguje“ zcela nezávisle na naší vůli, jaksi „samo od sebe“. S přirozenou reprezentací nemůžeme manipulovat. Nemůžeme se rozhodnout, že stopa medvěda bude raději stopou kamzíka, i když bychom na osamělé túře rádi. Přirozená reprezentace je zakódována v povaze věci, a ty na sebe proto takto odkazují, ať chceme či nechceme. „Udělat“ přirozenou reprezentaci tudíž můžeme pouze tak, že příslušnému předmětu *sami udělíme* potřebnou povahu: například namalujeme portrét tak, aby byl portetovanému podobný. Pokud se nám podaří zpodobit Klause tak, že bude připomínat spíše Havla, asi svůj výtvar těžko uplatníme jako portrét současného prezidenta.

Druhý a podstatně odlišný typ znamení představují takzvaná znamení *konvenční*. Na rozdíl od znamení přirozených není reprezentační schopnost konvenč-

ního znamení zakódována v jeho povaze, ale závisí bezvýhradně na *lidské dohodě*, na určité sdílené konvenci, konstituované kolektivní vůlí určitého společenství *používat skutečnost X jako znamení skutečnosti Y*. Tímto (namnoze pouze implicitním, bezděky sdíleným) rozhodnutím daného společenství získává daná věc X jakousi pomyslnou vlastnost „být znamením pro Y“, a na základě této vlastnosti má poté schopnost reprezentovat. Důležité je, že jde o vlastnost skutečně pouze *pomyslnou*, nikoliv *reálnou* – věc sama neprodělá žádnou reálnou změnu, stane-li se rozhodnutím lidské vůle konvenčním znamením. Konvenční reprezentace tudíž sama o sobě naprosto nijak nesouvisí s reálným ustrojením příslušného znamení. „Zákaz vstupu“ vyjadřujeme (díky autoritativně kodifikované konvenci) v bílém, červeně orámovaném kruhu s namalovaným černým panáčkem, který se sice nějak podobá reálnému člověku, význam značky však na této podobnosti není založen – kdyby se příslušné autority usnesly, klidně by se mohl zákaz vstupu vyjadřovat žlutým trojúhelníkem, stačilo by k tomu pouze to, aby tato nová konvence vešla ve známost.

Příkladem konvenčních znamení jsou kromě dopravních značek především nejrůznější *jazyky* – jazykem v nejšířším slova smyslu se totiž míní jakýkoliv *systém konvenčních znaků-znamení*, který má definovanou nějakou *syntaxi* – tj. pravidla pro správné skládání jednoduchých znaků dohromady a tvoření významuplných znaků složených. Tato *skladebnost*, schopnost tvorby potenciálně nekonečného počtu větších smysluplných celků z poměrně malého počtu elementárních symbolů, je vůbec typickým rysem konvenčních znamení a je zřejmě hlavní výhodou reprezentace založené na konvenci. Ve všech případech, kdy se setkáváme s nějakým *systémem* symbolů, bývá alespoň částečně ve hře jistá konvence. Nevýhodou konvenčních znamení je pak

právě jejich odkázanost na konvenci – kdo ji nezná, pro toho je znamením němé, ztrácí svoji reprezentační schopnost.

Z toho, co bylo řečeno o naprosté nezávislosti konvenční reprezentace na vnitřní povaze věci, by se zdálo, že při stanovování označovacích – odborně se říká *sémantických* – konvencí není naše libovůle v principu nijak omezena: zdá se, že například nelze říci, že tento znak byl zaveden vhodně a tento nevhodně. Při hlubším zamyšlení však uvidíme, že tomu tak není. Jak totiž víme, mnoho věcí má ze své povahy *přirozenou* reprezentační schopnost – vlastně zřejmě neexistuje žádný předmět, který by zároveň nebyl přirozeným znakem mnoha různých jiných věcí, na základě nejrůznějších vztahů, které k nim chová. Tato přirozená reprezentace je faktickou daností, kterou nemůžeme naší vůlí ovlivnit. Zavádíme-li tudíž nějaké nové

sémantické konvence, je žádoucí, aby se „netloukly“ s přirozenou sémantikou předmětů, které jsme si zvolili jako konvenční znamení – a v ideálním případě se obě sémantické funkce, totiž přirozená a konvenční, budou navzájem posilovat. Navrhujeme-li značku „zákaz vstupu“, nebudeme tam kreslit cyklistu nebo brouka; žlutý trojúhelník by byl sice lepší, ale ještě lépe učiníme, když konvenční sémantiku podpoříme přirozenou a nakreslíme tam toho panáčka. Tím také zároveň snížíme závislost reprezentační schopnosti naší značky na konvenci – můžeme doufat, že kdo ji nebude znát, dovrtí se zamýšleného významu díky přirozenému reprezentačnímu vztahu namalovaného panáčka k člověku (a v tomto případě také na základě jisté univerzálnější sdílené konvence, která má ovšem také jisté přirozené odůvodnění, a sice že červená barva znamená zákaz; škrtnutí tento zákaz zdůrazňuje).

Mám za to, že právě toto je vlastně jádrem požadavku na posvátná znamení, který Kub charakterizoval jako „sémantický“: ve skutečnosti jde o sladění nového, konvencí zaváděného sémantického vztahu, s nemanipulovatelnými vztahy přirozenými – a sekundárně také, jak Kub upozorňuje, s již existujícími a hluboce zakořeněnými sémantickými vztahy konvenčními. Vrátime-li se k oné značce zákazu vstupu: byla by hloupost zarámovat ji zeleně, když je jako barva zákazu univerzálně, byť konvenčně, vnímána barva červená.

V této souvislosti se zdá možná poněkud nepřipadné charakterizovat Kubův první požadavek na *rozpoznatelnost* znamení jako *syntaktický*. Zdá se totiž, že se *syntaxí*, čili s pravidly, jak z méně komplexních znaků tvořit znaky komplexnější, nemá mnoho společného. Spíše jde o požadavek „*lexikální*“ – totiž požadavek na tvorbu elementárního „slovníku“ (lexikon) příslušného symbolického jazyka: entity, které zvolíme jako základní symbolické jednotky, musí být dostatečně odlišné od sebe navzájem i od toho, co symbolem není. To je však pouze velmi drobná výtka vůči jinak precizní Kubově úvaze, kterou jsem si dovolil tímto textem poněkud doplnit a rozvést.

Lukáš Novák

Lukáš Novák, Ph.D. přednáší filosofii na FF UK v Praze a na TF JU v Českých Budějovicích; odborně se věnuje zejména středověké a raně novověké scholastice, současné analytické filosofii, metafyzice a filosofické logice. Působí v amatérském vokálním kvintetu Ad Hominem.

MALÁ ZPRÁVA O JEDNOM ZASTRČENÉM FESTIVALU

Před časem jsem dostal pozvání na Ekumenický festival duchovní hudby (8. 5. 2009) ve Cvikově. Cvikov je severočeské městečko na Českolipsku (Litoměřická diecéze). Místní kostel sv. Alžběty slaví letos 450 let od vysvěcení. Festival byl organizován tamější římskokatolickou farností, kterou vede P. Rudolf Repka. Bylo pozváno původně dvanáct hudebních těles, přihlásilo se jich pět. Musím přiznat ke své škodě, že ani naši scholu se mi nepodařilo přesvědčit k účasti.

Konstatuji, že Cvikov je na první pohled živá farnost – fara plná lidí (spíš mládeže a dětí), na farní zahradě jsou stoly, židle, přístřešky, ohniště... P. Rudolf, který tam je teprve krátce, navázal na tzv. bohosudovské slavnosti, které probíhaly v 90. letech v prostorách biskupského gymnázia v Bohosudově (jeho předchůzí působišť), a to vždy při příležitosti výročí konce války. (Tyto slavnosti zavedl již jezuita P. Josef Cukr.)

Hned při příchodu do kostela bylo patrné, že přední půlka lavic byla obsazena mládeží. Jak bylo předem uvedeno, tento festival není soutěž. Otec Rudolf jej koncipoval dokonce jako duchovní obnovu s kombinací mluveného slova a zpívaného slova. Před vystoupením každého tělesa proběhlo krátké čtení z Písma svatého a následná úvaha. V tom se střídali P. Rudolf s tavním kazatelem Bratrské jednoty baptistů Milanem Svobodou. Bylo též zdůrazněno, že duchovní hudba není jen umělecké dílo, ale je to zároveň modlitba s duchovními texty rozhovoru

člověka s Bohem, kde se prezentuje krása stvoření a krása Stvořitele.

Toto jsou sbory (scholy), které vystupovaly: (1) schola z České Lípy – repertoár: klasická hudba až po současnost; (2) chrámový sbor z Děčína – rovněž klasika až po současnost; (3) Lusatia Consort (většinou místní ze Cvikova) – středověk, klasika, zpěvy Taizé; (4) Tropela z Liberce – křesťanský folk až rock; (5) Generace Gospel Choir z Liberce – skutečně čtyřgenerační sbor, svérázný repertoár inspirovaný filmem „Sestra v akci“ (typicky černošský styl, angličtina, ale promítali na plátno texty i s překladem).

Účinkující byli pochopitelně většinou katolíci, ale byli též mezi nimi adventisté. Ekumeničnost festivalu byla potvrzena samozřejmě i vystupováním již zmíněného baptistického kazatele. Některé sbory vystupovaly s podporou flétníček a bubínků. Varhany použity nebyly. Měl bych také uvést, co mě nejvíce zaujalo. Při vystoupení skupiny (1) bylo působivé Kyrie z byzantské liturgie. V repertoáru (3) mě příjemně překvapilo Gloria z Taizé, ve kterém se přezpívá kompletní latinský text celého hymnu. Obecně byla velmi povzbudivá převaha mladých lidí a jejich nasazení pro klasickou duchovní hudbu.

Přeji cvikovským i dalším aktérům mnoho chuti do dalšího zpěvu a děkuji za krásné prožitě dopoledne.

Jiří Vosáhlo, Mladá Boleslav

Foto: P. Rudolf Repka

VALNÁ HROMADA SPOLEČNOSTI PRO DUCHOVNÍ HUDBU

Valná hromada se sešla 25. 4. 2009 v oratoři Chrámů sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze, tedy na půdě společnosti Psalterium s.r.o. Na valnou hromadu se dostavilo 21 členů SDH. Valná hromada vyslechla a vzala na vědomí zprávu o činnosti výboru za minulé období a zprávu o hospodaření. Zvolila Jaroslava Eliáše předsedou na další čtyřleté funkční období, výkonný místopředseda Jiří Kub je právě uprostřed svého rovněž čtyřletého funkčního období.

V tajné volbě byl zvolen výbor ve složení Jan Fila, Marek Franěk, Jiří Hodina, Josef Kšica, Vojtěch Mojžíš, Marika Pečená, Miroslav Pšenička, Tomáš Slavický, Jan Staněk, Pavel Svoboda, František Šmíd, Jarmila Štrogrová a Marek Valášek. Aklamací byla zvolena revizní a smírčí komise ve složení Vojtěch Čáp, Evžen Kindler a Jiří Vosáhlo. Valná hromada poděkovala dlouholetému členovi výboru Otto Novákoví za dosavadní činnost a jmenovala jej doživotním čestným členem výboru SDH. Po diskusi přijala valná hromada pracovní text k valné hromadě, který jsme přinesli ve zvláštní příloze Psalteria 1/2009 a pověřila výbor, aby jej dal na vědomí sídelním biskupům Čech a Moravy.

Valná hromada uložila výboru, aby pokračoval v činnosti v trendech zahájených v minulých volebních obdobích, zejména aby se soustředil na vzdělávání chrámových hudebníků působících v terénu.

VÍKEND GREGORIÁNSKÉHO CHORÁLU

Velehradskou bazilikou se 3. – 5. dubna 2009 nesly meditativní melodie gregoriánského chorálu. Matice velehradská zde uspořádala II. ročník Víkendu gregoriánského chorálu, kterého se zúčastnilo okolo 30 zájemců. Kurz vedli lektoři Jiří Hodina a Jitka Fárová, kteří se všem přítomným zpěvákům s trpělivostí a obětavostí snažili pomoci pronikat do tajů tohoto melodického jednohlasého zpěvu.

Po pátečním úvodním seznámení s gregoriánským chorálem následovala sobota vyplněná intenzivními nácivky nešpor a zpěvů vztahujících se k liturgii Květné neděle. Slunečné počasí přálo také odpolední procházce, poznávání zdejších památek či odpočinku provoněném sklenkou dobrého vína v jednom z velehradských vinných sklípků. Úderem 19. hodiny se bazilikou rozezněly nešpory, večerní chvály, které účastníci kurzu přednesli ve starobylých chórových lavicích. Večer byla v Salla terrene někdejšího cisterciáckého kláštera možnost vyslechnout zajímavou přednášku Petra Hudce o nástěnných malbách v bazilice. Víkendové setkání pak vyvrcholilo slavením liturgie Květné neděle, kdy jsme společně přivítali Krista při jeho vjezdu do Jeruzaléma.

Uplynulý víkend jsme příjemně zakončili při závěrečném setkání a diskusi s lektory nejen o chorálu. Minulý rok prý účastníci kurzu dospěli k názoru, že se gregoriánský chorál zrodil z moravského folklóru. Letos tuto myšlenku potvrdil Jiří Hodina slovy: „Zpívejte lidové písničky, protože to je nejlepší průprava ke gregoriánskému chorálu.“

Pavla Kristýnová

ROMANO GUARDINI: O PODSTATĚ UMĚLECKÉHO DÍLA

Knihy významného německého teologa a filosofa italského původu Romana Guardiniho (1885–1968) „O podstatě uměleckého díla“ soustřeďuje jeho texty z let 1910–1960 věnované výtvarnému umění a architektuře. Výbor obsahuje jednak práce syntetické povahy, jako titulní studii O podstatě uměleckého díla či článek Jak poznávat umění, přednášky a promluvy, týkající se vztahu umění a náboženství či pojetí zobrazování v evropské tradici, jednak texty věnující se konkrétním uměleckým dílům či – například – Guardiniho znalecký posudek pro žalobu na německý stát pro perzekuci abstraktních umělců v období nacismu.

Podobně jako v již dříve do češtiny přeložené knize věnované tématům umění a kultury (Konec novověku, 1992), i zde Guardini vystupuje jako člověk s hlubokým smyslem a porozuměním pro moderní kulturu. Nynější výbor ho navíc ukazuje také jako kněze a vůdčí osobnost liturgického hnutí, který jako jeden z nemnohých dokázal vnímavě sledovat aktuální umělecké dění, uvažovat o smyslu moderního umění a v několika případech dokonce spolupůsobit při zrodu děl, která se stala mezníky v dějinách sakrálního umění první poloviny 20. století (kaple a Rytířský sál na hradě Rothenfels, kostel Božího těla v Cáchách od architekta Rudolfa Schwarze).

Guardini se podnětně vyjadřuje k řadě témat, která jsou předmětem aktuálních uměnovědných debat – vymezení pojmu umění, vztah umění a spirituality, koncepce sakrálního umění, možnosti uměleckého sdělení a média estetické komunikace apod.

Výbor sestavil a úvodní studii, která nastiňuje i kontext a pozdější recepci Guardiniho myšlenek o umění, pro české vydání napsal Walter Zahner. Přeložil Karel Šprunk.

Anotace nakladatelství Triáda, Praha, 2009

Náležitě anotací nazhaven jsem si knihu koupil. Je to zajímavé čtení, ale spíše pro ty, kteří se zajímají o Guardiniho jako o autora, nebo o architekturu. Pokud byste se domnívali, že v zde uvedených statcích najdete něco inspirujícího pro duchovní hudbu, byli byste patrně zklamáni. To jeho kniha „O duchu liturgie“, to je pro chrámového hudebníka jiné kafe!

JiKu

Audite Organum uvádí

14. MEZINÁRODNÍ VARHANNÍ
FESTIVAL
k počtě Petra Ebena

Festival se koná pod záštitou primátora hlavního města Prahy pana Pavla Béma a generálního představeného Řádu minoritů P. Marco Tasca.

Bazilika sv. Jakuba, Praha - Staré Město, Malá Štupartská 6 od 6. 8. do 24. 9. 2009 vždy v 19 hodin

6. 8.
IRENA CHŘIBKOVÁ (Česká republika)
Jana Sýkorová mezzosoprán, Vladimír Rejlek trubka
Program: L. Vierne, J. S. Bach, P. Eben
Vernisáž výstavy „Okna do života a díla Petra Ebena“

12. 8.
TORSTEN LAUX (Německo)
Program: D. Buxtehude, P. Eben, J. S. Bach, F. Liszt, improvizace

20. 8.
EDWARD DE GEEST (Belgie)
Program: M. Reger, G. Verschraegen, J. Byster, P. Eben, F. Peeters, C. Franck

27. 8.
URSULA PHILIPPI (Rumunsko)
Program: P. Eben, J. S. Bach, F. Mendelssohn-Bartholdy

3. 9.
SUSAN LANDALE (Francie)
Program: J. S. Bach, S. S. Wesley, F. Mendelssohn-Bartholdy, J. Brahms, Ch. Tournemire, P. Eben

10. 9.
TOMÁŠ THON (Česká republika)
Schola Gregoriana Pragensis
David Eben umělecký vedoucí
Program: G. G. Nivers, J. S. Bach, P. Eben

17. 9.
ARNFINN TOBIASSEN (Norsko)
Program: J. Laukvik, R. Schumann, J. S. Bach, P. Eben, C. Franck, M. Dupré

24. 9.
Koncert věnovaný 800-letému výročí založení Řádu sv. Františka
MAREK VRÁBEL (Slovensko)
Program: P. Eben, B. M. Černožorský, J. S. Bach, V. Kubička, F. Mendelssohn-Bartholdy

Další informace na stránkách
www.auditeorganum.cz

Koncertní večer
Františka Xavera
Thuriho

Ve čtvrtek 4. června 2009 se v sále kardinála Berana v pražském Arcibiskupském paláci konal od 18.00 hodin koncertní večer k 70. narozeninám hudebního skladatele Františka Xavera Thuriho.

Vystoupily soubory Verner Collegium, Musica da chiesa, Thuri Ensemble a Čeští madrigalisté, které uvedly některá mistrova díla převážně duchovní orientace. Večerem provázal P. Jaroslav Konečný, vikář vlašimského vikariátu. Generálním partnerem večera byla Stavitelství Řehoř, s.r.o.

Thuri bývá s ohledem na charakter svého stěžejního díla často označován jako „poslední žijící barokní skladatel“. Narodil se r. 1939 v Praze. V osmi letech začal hrát na housle, později na klavír a ve dvanácti letech též na varhany. Na pražské konzervatoři studoval hru na hobo, dirigování a kompozici, poté absolvoval na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Již více než půl století působí jako varhaník a regenschori v kostele Všem Svatých na Pražském Hradě. Vedle vlastní skladatelské činnosti se věnuje rekonstrukcím nedochovaných barokních partitur.

Kompozicí se F. X. Thuri začal zabývat již v době studií. Jeho tvorba je v převážně většině inspirována dobou baroka. Dosaďadní soupis Thuriho prací zahrnuje tři mše – Missa Caetana (F dur) z r. 1958, Missa in B Barokiana z r. 1989 a Missa ad honorem Sancti Huberti (F dur) z r. 1998, dále Stabat Mater (1965), Requiem (1968), Vodní hudbu pro Český Krumlov (1996) a množství duchovních kantát (mj. k počtě sv. Jana Nepomuckého a sv. Ignáce), jakož i četné instrumentální skladby pro hobo a varhany. Je autorem oper Upřímná pastýřka (1958) a Famiglia di Veneri triumphante (1983).

Jako varhaník a cembalista spolupracuje F. X. Thuri s četnými orchestry a komorními soubory. Je dirigentem a uměleckým vedoucím Českých madrigalistů a souboru Collegium Xaverium, s nimiž hostoval na řadě evropských pódii.

(Podle Tiskového střediska České biskupské konference)

ATHÉNY VÝCHODNÍCH ČECH

V Chrudimi se ve dnech 22.-24. května konal festival klasické hudby nejen pro mladé „Athény východních Čech“, který navazuje na tradici Hudební mládeže ČR, v minulosti dlouhá léta vedenou hudebním skladatelem, prof. Františkem Kovaříčkem. Uměleckým ředitelem festivalu byl Tomáš Židek, pořadatelé spolky Chrudimská beseda a Salvátor. Součástí festivalu byla mezinárodní muzikologická konference na téma „Hudební Chrudim“ a „Česká a slovenská hudba a totalita“, připomínající výročí narození skladatele Jaroslava Doubravy, ale také připomínající 17. listopad 1939 a 1989.

Páteční slavnostní program byl zahájen baletním představením 735. CHHP v podání Pardubického baletní souboru Konsonance (choreografie Lenka Demlová) a Filharmonie Hradec Králové (dirigent Pavel Šnajdr). Na programu byly skladby: F. Škroup – Slavnostní předehra „Chrudimská“, J. Doubrava – Král Lávr (baletní ztvárnění suity), B. Martinů – Popelka, L. Janáček – Suita „Příhody lišky Bystroušky“ (baletní zpracování).

V sobotu bylo možno vidět a slyšet monodramatickou hru Viktorie Hradské Commedia finita o Emé Destinové, přehlídku nejlepších českých swingových orchestrů a večer Duchovní koncert – Stabat Mater, na kterém vystoupili Komorní orchestr Quatro Praha, spojené sbory – Salvátor a Skutečský komorní sbor, vokální sólisté, sólistka na varhany – Kateřina Jirešová, dirigent Tomáš Židek se skladbami J. Suka, F. Poulanca a A. Hniličky.

Nedělní závěrečný koncert byl složen ze skladeb W. A. Mozarta, F. Schuberta a C. Saint-Saëns v podání Pražského studentského orchestru se sólistou-barytonistou Romanem Janálem, dirigoval Petr Louženský.

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu

Ročník 3, č. 3/2009. Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Kolejní 4, 160 00 Praha 6, IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz, http://zpravodaj.sdh.cz, http://blog.sdh.cz.

Šéfredaktor Jiří Kub. Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický. Výkonný redaktor Jarmila Štogrová. Design Jana Majcherová.

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774